

3 MAANDELIJKS
CONTACTBLAD
JAARGANG XXX
1999 NR 3

De Maaseikenaar De Maaseikenaar

Inhoudstafel

- 105 Woord vooraf
- 106 Curiosum
- 107 Maaseiker 50-jarigen
- 108 Uit de oude doos
- 109 Brandweer en passieve luchtbescherming 1943
- 110 De familie Kitzen en de Damiaan
- 111 Maaseikenaren worden Luikse burgers
- 112 1940-1945 Maaseiker gijselaars
- 113 Oud-kapelaan Overbeek
- 113 Wist ge?
- 114 Maaseikenars of Maaseikenaren, Maaseiks of Maaseiker?
- 115 Genealogische gegevens 1687-1691
- 119 Maaseikenaren publiceren
- 120 Noliko Maaseik weer in de (inter)nationale kijker
- 121 Oproep documentatiecentrum
- 122 Maaseiker spreekwoorden, spreuken en zegswijzen
- 124 Namen van dagen en maanden
- 127 Tomponymisch praatje (De Rènkoven)
- 130 Voorstellen straatnamen Heppeneert
- 132 Roger Maes wint opnieuw "Kodak Professional Award"
- 133 Onze oude Maaseiker weefsels
- 136 Tramgeschiedenis.

De Maaseikenaar

Op de omslag: De kleine foto's zijn oude opnamen van de Maasbrug (thans Pater Sangersbrug) van voor Wereldoorlog II. De grote foto is een recente luchtopname vanuit een luchtballon.

*Foto's omslag: Documentatiecentrum Maaseik
Vormgeving: Ontwerpstudio Segers-Westhovens*

Wanneer een land zich (bijvoorbeeld in de veeteeltsector) ook taalkundig zodanig in het nauw heeft gemanoeuvereerd dat het door de bomen het bos niet meer ziet, wel, dan rest nog altijd die ene laatste ultieme strohalm waar het zich aan kan vastklampen: onmiddellijk een enquête- of onderzoekscmissie in het leven roepen.

Jawel, beste lezer, geloof me nu maar; alleen dan komt het uiteindelijk nog een beetje "snor" te zitten. 'Kiplekker' kan men sinds 1 juni in deze aangelegenheid niet meer zeggen: toen zat half Europa met een ei. En dan heb ik het hier helemaal niet over het "ei van Columbus" laat dat duidelijk zijn.

Naast het gewone werk van de Europese veterinaire commissie, hoofdzakelijk samengesteld uit biologen en andere wetenschapslui, dient deze in der haast opgerichte onderzoekscmissie, bestaande uit enkel Germanisten en nog andere taalpuriteinen het hoofd te buigen over het taalonderwijs dat, als gevolg van het dioxineschandaal, hoe dan ook op de helling is komen te staan. Welke liefvallige moeder zal, gedreven uit pure moederliefde, nog eieren onder haar kinderen durven te leggen? U zegt het maar.

Welke politieker zal na een gebeurlijke verkiezingsnederlaag zijn achterban nog durven troosten met: "Beter een half ei dan een lege dop?" Ik vermoed dat er zich dan velen het hoofd zouden fonsen en hem voor zot zouden verklaren.

Zelfs "een eitje met iemand pellen" is niet meer zo eenvoudig als het er wel uitziet en kan er op wijzen dat we te doen hebben met iemand die met voorbedachten rade een heuse moord zit te beramen.

Ga een doorsnee burger nog maar eens vertellen dat hij eieren voor zijn geld

Woord vooraf

*Namens de redactie, 105
Herman Hendrix.*

moet kiezen; de gevolgen zijn niet te overzien.

Laat je, na een theaterbezoek, ook nooit meer ontvallen dat je er kippenvel van hebt gekregen; men zal u mijden als de pest en u aanzien als een reëel gevaar voor de volksgezondheid. Ook op de "koopjesdagen" zal men zich wel gaan bedenken om er nog "als de kippen bij te zijn"; er zijn zelfs individu's die nu al het overbekende "eierkuppen" aanzien als een massale zelfdoding. Kan je nagaan! Geloof me, voor de nieuwbakken parlementariërs is er een pak werk aan de winkel; al zullen dan ook enkele niet gekozen parlementsleden sinds 13 juni op eieren lopen.

Wij, de redactieleden van dit periodiek, hebben nu eenmaal geen politiek mandaat en kunnen, tenminste wat het derde nummer van deze jaargang betreft, op beide oren slapen. Of beter nog, wij kunnen met een gerust gemoed straks weer met de kippen op stok gaan.

Curiosum

106 Tony Van Wijck

In "Volk en Cultuur", weekblad voor volkse kunst en wetenschap, 24.12.1942, nr. 52, p. 7-8, schreef een zekere M. van der Nest een artikel over Maaseik, onder de titel "Mijmeringen van een toerist zonder Baedeker, deel IV, Uitstap naar Maaseik".

Het korte artikel wemelt van onnauwkeurigheden. Zo laat de schrijver de romaans-gotische kerk van Aldeneik uit de 15de eeuw dateren (in plaats van uit de 12de-13de eeuw).

Over Maaseik zelf heeft hij geen goed woord over. Wij citeren:

"Ik kan het verkeerd voor hebben, maar Maaseik kan mij niet erg bekoren. De wegen en de landschappen die er van Bree en Lanklaar naar toe wijzen en brengen zijn wel gaaf Kempisch met de sparreboschen, die de aardappel- en korenvelden schijnen te beschutten en te bewaken.

Maaseik is een provinciestadje; een opvallend uitzicht heeft dat niet; zijn ruime vierkante markt, met boomen gezoomd, zal wel zelden een groote interessante drukte kennen. Welke eigenschap of

ondeugd aan de Maaseikenaars wordt toegekend, weet ik niet. De inwoners zijn er braaf - er zullen hier ook wel blauwers en smokkelaars wonen gelijk in de meeste grensgemeenten van Esschen tot Kessenik. Zij moeten niet de meet, maar het water over. Dat is een beetje lastiger, want het brengt zoo weinig baatjes bij als ge in schijn van eerlijk burger, gekend en gegroet door de tolbeambten, weg en weer de brug overfietst of wandelt, met een kistje echte Karel I of Twentsche Bank in uw binnenzak of in uw aktentasch. Een licht sigaartje zoo tusschen door smaakt anders aardig. Neen, Maaseik kweekt geen bende beroepsmokkelaars."

Het verhaal van Van der Nest is een curiosum, als we het vergelijken met de verhalen van hedendaagse toeristen, die Maaseik bezoeken!!!

Van links naar rechts:

Bovenste rij: Mathieu Segers, Paula Brouwers, Michel Maesen, Robert Silkens, Joseph Lambrichts, Roger Houben, Lisette Abbate, Antoon Koolen, Paul Colson, Albert Rulle, Mathieu Dirx, Guy Voets, Ineke Vandenberg, Gies Vanvlierden, Jaak Donders, Maria Reulens, Jenny Knippenberg, Jean Humblet en Luc Gutschoven.

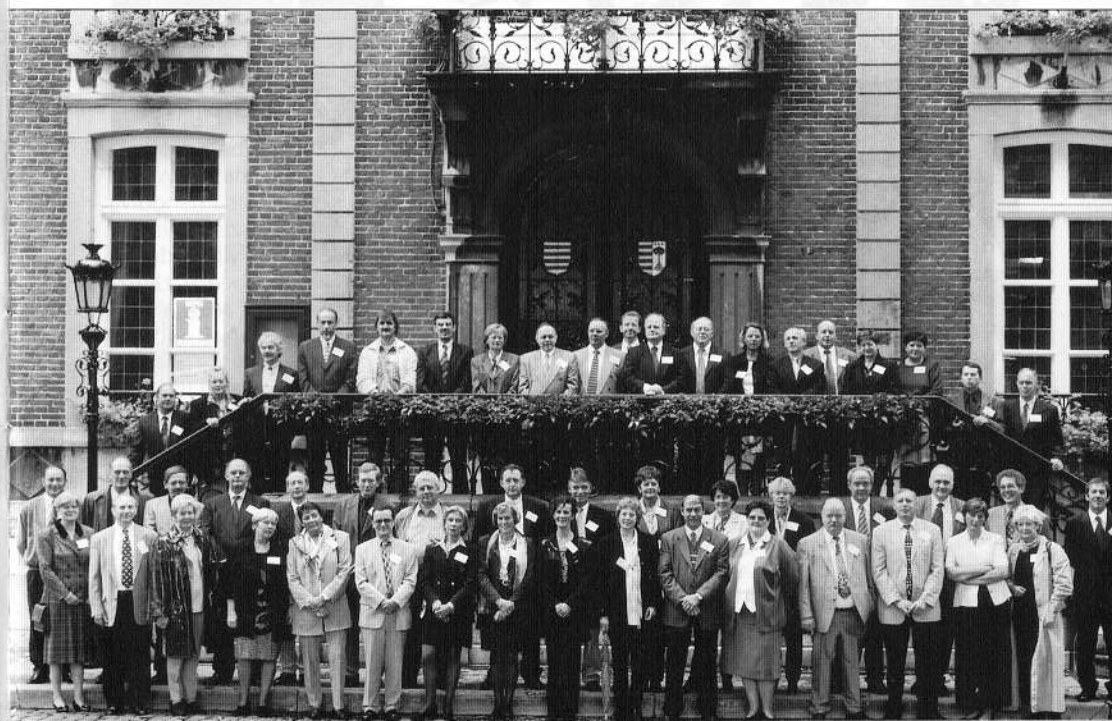
2e rij beneden: Robert Habets, Mathieu Vandeweert, Thei Paumen, Jean-Marie Telen, Jos Raedschelders, Joseph Haeldermaans, Jacques Paumen, Chrétien Schaekers, Theo Schaekers, Anita Wouters, Marie-Ange Hendrikx, Leona Geelissen, Antoon Frenssen, Jean Winckels, Gerard Pastoors en Jos Peters.

1e rij beneden: Magda Vandeur, Jacques Gerarts, Irène Peeters, Helena Stockbroekx, Magda Slangen, Chris Coolen, Charlotte Paques, Rita Pouls, Paula Custers, Jeanne Bosmans, Hubert Block, Marie-Jeanne Hamaekers, Jean Stakenborg, Pierre Jacobs, Godelieve Coolen en Marleen Theunissen.

Maaseiker 50-jarigen (1998)

Tony Van Wijck 107

P.S. Het Maaseiker Documentatiecentrum verzamelt en bewaart alle foto's en gegevens over samenkomsten van leeftijdgenoten.

Maaseiker schonen, die bij de Ursulinen op de zesde klas hun eerste wankele stappen zetten in de wetenschappen, en dit onder de kundige leiding van wijlen Juffrouw Poelmans. De jonge dames waarvan sprake werden geboren in het jaar 1924.

Zittend v.l.n.r.: Stephane Driessen, Henriette Kraewinkels, Hélène Boonen, José Kunnen, Josephine Peeters en Gertrude Kunnen.

Geknield v.l.n.r.: Mia Corstjens en Annie Van Oeteren. Op de achtergrond schijnen zich verder nog Annie Wijnen, Mia Paspont en Gertrude Meerten te bevinden.

Jammer genoeg vermeldde de briefschrijfster, die ons deze foto bezorgde en die we daarvoor van harte bedanken, niet haar naam of adres. Indien zij de foto terug wil ontvangen, horen wij nog van haar.

Uit de oude doos

108 *Martin Boonen*

Een tijdje geleden ontving onze redactie deze foto van een groepje ontlukende

Wij danken de Heer Jan Kohlbacher, zeer actieve voorzitter van de Heemkundekring Eisden, van wie we een authentiek stuk van de stad Maaseik d.d. 6 juli 1943 ontvingen, waarin de samenstelling en organisatie van de toenmalige « Passieve Luchtbescherming en Stedelijke Brandweer » vermeld wordt.

Hieronder de opsomming zoals op voornoemd document :

Ledenlijst.

Burgemeester Constant De Busschere, Prinsenhoflaan, Maaseik
Dokter Theo Vanderzijl, Boschstraat, Maaseik
Dokter Jos Hendrix, Gr. Markt, Maaseik
Apotheker Rob. Waelbers, Boschstraat, Maaseik
Politiecommissaris Dumortier Jules, Hepperstraat, Maaseik
Politiekorps - 5 agenten
Brigadebevelhebber der Rijkswacht Buyle, Pelserstraat, Maaseik
Rijkswachters - 10

Hulpposten

I Fraters - Bleumerstraat Maaseik
II Hospitaal
III Klein Klooster - Capucienenstraat

Standplaats Materiaal.

Garage Deluyker - Eikerstraat 48 - Maaseik - tel. 26.

Actieve Leden

			geb.
Deluyker Jan	Eikerstraat	Maaseik	17-04-1904
Moonen Louis	Slachthuisstr.	"	14-02-1907
Kraewinkels Math.	Eikerstraat	"	27-07-1908
Jacobs Willy	Pelserstraat	"	14-08-1915
Smits Theod.	Boschstraat	"	21-02-1914
Daelemans Jean	Maasstraat	"	07-09-1915
Hinoul Th.	Markstraat	"	10-12-1912
Janssen Math.	Bleumerstraat	"	17-10-1913
Janssen Jules	Markstraat	"	20-02-1921
Janssen Hipp.	Maasstraat	"	13-12-1920
Paumen Jaak	Bleumerstraat	"	01-03-1915
Deluyker Hipp.	Eikerstraat	"	19-01-1909
Gonnissen Robert	Eikerstraat	"	06-01-1910
Gutschoven Jules	Statiestraat	"	30-10-1921
Gutschoven Theo	Statiestraat	"	10-03-1923
Simons Albert	Eelersteenweg	"	05-01-1923
Francot Jan	Bleumerstraat	"	04-10-1921
Schulpen Jaak	Bleumerstraat	"	17-12-1918

Brandweer en passieve luchtbescherming 1943

Tony Van Wijck 109

De familie Kitzen en de Damiaan

110 Martin Boonen

Op deze foto, volgens een overlevering in de familie gemaakt in 1916 door een Duits officier voor de schuur van de Damiaan bemerken we v.l.v.r. Willem Kitzen (°1865), zijn vrouw Elisabeth Bohnen (°1868) en hun drie dochters Anna (°1898), Hubertina (°1900) en Marie Mechtildis (°1910), de latere

vrouw van Theodoor Smeets. Foto en volgende inlichtingen werden ons bezorgd door Mevrouw Betty Croux-Sleurs, kleindochter van het echtpaar Kitzen-Bohnen, waarvoor onze hartelijke dank.

Willem Kitzen, van Nederlandse afkomst, woonde sinds 1900 op De Damiaan, een boerderijtje van een viertal hectaren aan de Maas in Heppeneert, dat toen eigendom was van baron Powis-ten-Bosch. Van beroep was Kitzen zoals zijn twee broers in Roosteren, Maasvisser en hij bezat vele jaren het visrecht op de Maas van Maasbracht tot Eysden. Gevist werd tot in de dertiger jaren met een "schokker", een vastliggende boot, en met enkele ponten waarmee, verspreid over de Maas de nodige fuiken en korven geplaatst werden om paling te vangen.

De paling van Kitzen was een ware lekkernij. Niet alleen bij vooraanstaande families uit Maaseik verscheen hij bij feestelijke gelegenheden op tafel, maar ook heel wat gerenommeerde restaurants, zelfs tot in het Luikse, behoorden tot de regelmatige afnemers.

Ook in de Kempen was de Damiaan bekend, want in de nazomer als ploegen Kempense maaiers de "groment", het nagras, kwamen maaien, sliepen deze landarbeiders in de schuur van de boerderij.

Gedurende de oorlogsjaren 1914-1918 werd vissen op de Maas een hachelijke onderneming. De Belgische grens was als het ware door de Duitse bezetter hermetisch afgesloten en op de andere Maasoever wenkte de vrijheid. Honderden Belgische jongemannen namen het risico de zwaar bewaakte grens over te steken om via Nederland het Belgische leger aan de IJzer te vervoegen. Willem Kitzen die over de nodige ponten en de nodige ervaring beschikte, wilde hierbij niet achterblijven en heel wat jonge rekruten bracht hij over de Maas. Onder hen François Woussen, de latere schepen André Driessen, Pierre Dezeure en vele anderen.

Een tijdlang verliep alles met succes totdat de zaak door de Duitsers ontdekt werd. Kitzen werd aangehouden en zou door de Krijgsraad waarschijnlijk ter dood veroordeeld worden. Het was echter mevrouw Joosten uit hotel De Vrede aan de markt die voor de man een gunstige getuigenis aflegde. Niet Willem Kitzen was de mensensmokkelaar, aldus deze dame, maar zijn twee broers, lui die veilig en wel in het Nederlandse Vissersweert woonden en dus buiten het bereik van de Duitsers.

Het vonnis luidde dat Willem Kitzen binnen de 48 uur België moest verlaten met achterlaten van al zijn bezittingen. Nooit mocht hij nog een voet op Belgisch grondgebied zetten. Enkele uren later zat de familie Kitzen veilig in Vissersweert en in 1919 keerde zij terug naar de Damiaan, die twee jaar lang als onderdak had gediend voor de Duitse grensbewaking.

Nog vele jaren hebben vader en zoon Mathieu (°1897) de Maaseiker bevolking van verse rivierpaling voorzien.

Maaseikenaren worden Luikse burgers

M. Hendrickx 111

In het tijdschrift "Genealogie zonder Grenzen." publiceerde J. Detro de lijst van nieuwe burgers te Luik, ontleend aan het werk van J. Bouhart-Chabot et E. Helin, Liste des admissions à la bourgeoisie de la cité de Liège. Wij laten hier de namen volgen van de Maaseikenaren die het Luikse burgerschap verkregen.

- Herman fils Peter Bex 1573 (32)
- Nicolas de Marlandts mari de Cathérine Putelinghe, veuve de Ardt Beckers de Maeseyck 1580 (44)
- Herman Nessels 1582 (53)
- Peter Kerckoff 1582 (57)
- Jacob Beckers 1592 (97)
- Mathaeus In Wynthuesen 1593 (100)
- Dirick Honge 1595 (104)
- Martin Stalle 1598 (112)
- Charles Martin François Cassal 1709 (172)
- Christophe Jean Frederik Lintermans 1755 (203)
- Pierre Scherphuisen dit Maison 1764 (223)

Voor aanvullende gegevens verwijzen de cijfers tussen haakjes naar het geciteerde werk.

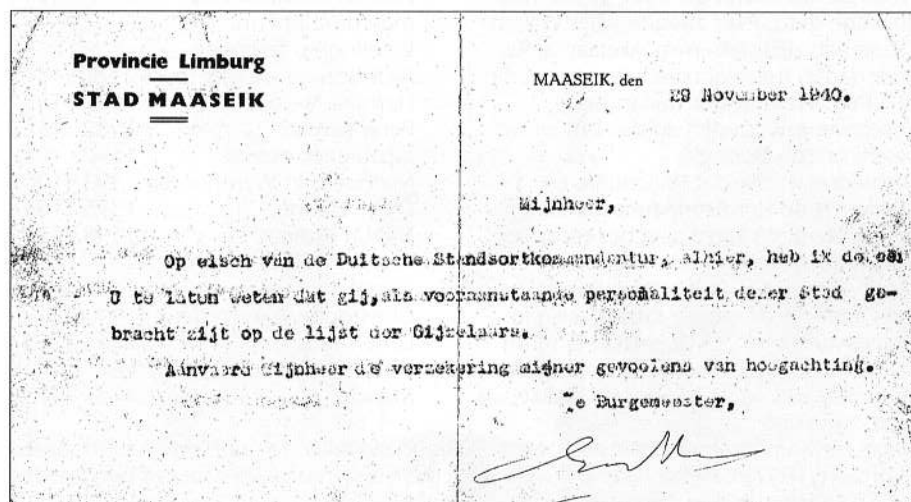
1940 - 1945 Maaseiker Gijzelaars

112 Martin Boonen

Een van de nazistische maatregelen van de Duitse bezetter om de weerstand van de Belgische bevolking te breken, bestond erin een aantal vooraanstaande personen uit een gemeente, ook al hadden ze geen uitstaans met de daden van verzet, te arresteren en ze bij een eventuele sabotagedaad weg te voeren. Reeds vanaf 1 juni 1940 afficheerde de Duitse militaire bevelhebber voor België

en Noord-Frankrijk een "Verordening tot verhindering van Sabotage", nog geen drie maanden later gevolgd door de bekendmaking van nog strengere maatregelen.

Ondanks al deze dreigementen werd in de nazomer van 1940 de spoorlijn Maaseik-Hasselt in de omgeving van Siemkensheuvel gesaboteerd. Over de zin van zulke daad zullen we geen uitspraak doen, doch feit is dat de bezetter met zware represailles dreigde. Op 29 november ontvingen een tiental Maaseiker burgers het hier afgedrukte berichtje, ondertekend door burgemeester Stiels, een bericht waarvan nauwelijks kan beweerd worden dat het uitmunt door tact en medeleven. Personen die op de lijst van gijzelaars voorkwamen, liepen de kans bij een volgende daad van verzet op het grondgebied van de gemeente, weggevoerd te worden. En iedereen weet wat dat betekende. Gelukkig zijn de Maaseiker kandidaat-gijzelaars met rust gelaten, doch de onzekerheid en de angst zal hen zonder twijfel vier bange jaren vervolgd hebben. Wie van onze lezers kan ons hun namen bezorgen?

Oud-kapelaan Jan Overbeek

Martin Boonen

Van E.H. Jan Overbeek, oud-kapelaan van onze parochie en voor heel wat stadsgenoten nog een goede oud-bekende verscheen enkele maanden geleden een dichtbundel onder de titel "Als ik God zie schilderen".

Wij meenden dat het veel lezers plezier zou doen uit deze bundel een gedicht af te drukken.

HERFST

*De bomen met hun kleurig blad
staan steeds nog mooi te zijn.
Ik geniet ervan tot 't laatste blad
in de herfstse zonneschijn.*

*Toch zijn er mensen die nu klagen
over al die bladeren op de grond,
alsof ze nimmer zagen
hoe die boom te pronken stond.*

*Ze hebben 't frisse blad gemist
van lentegroene bomen,
en duizend tinten in de mist
van kille voorjaarsdromen.*

*Ze worden blad'ren pas gewaar
die voor hun voeten vallen
en zagen nooit de Kunstenaar,
die ze deed groeien alle.*

Wist ge?

Tony Van Wijck 113

- De Pater Sangerskring heeft een nieuwe voorzitter, nl. drs. Jos Henckens, historicus. Hij woont Weg naar As 90, 3670 Meeuwen-Gruitrode. Secretaris is de Heer Bruno Dela Haye, Eerste straat 40, 3680 Maaseik. Penningmeester blijft Annie Metten, Capucienenstr. 10, Maaseik. De vorige voorzitter T. Van Wijck blijft bestuurslid.
- Ook het bestuur van de Speelgroep Van Eyck is op 30 april 1999 gewijzigd. Voorzitter werd Jan Deckers, Prinsenhoflaan 12, 3680 Maaseik. Secretaris is Nicole Roloux, Koning Albertlaan 64, 3680 Maaseik en Penningmeester is Ghies Van Vlierden.
- Het Maaseiker Documentatiecentrum kreeg onlangs ook een nieuwe voorzitter, nl. Mevr. Isabelle Kraewinkels. De vorige voorzitter, onze medewerker Martin Boonen, blijft lid van het bestuur.
- Theo Vandebosch (76), klarinettist, vierde het feit dat hij dit jaar 65 jaar muzikant is bij de Kon. Harmonie Concordia. Onze gelukwensen!

“Maaseikenaars” of “Maaseikenaren”? “Maaseiks” of “Maaseiker”?

114 Jacques J. Dalemans

Enige tijd geleden werd mij de vraag gesteld welk meervoud nu juist hoort bij de mannelijke persoonsnaam “Maaseikenaar”. Iemand anders piekerde dan weer over welk adjectief men van de plaatsnaam Maaseik kan afleiden.

Als meest betrouwbare bron voor het beantwoorden van deze problemen kan men Wolters’ “Algemene Nederlandse Spraakkunst” beschouwen.

Wat betreft de kwestie ‘Maaseikenaars vs. Maaseikenaren’ vindt men in de “Appendix: Lijst van aardrijkskundige namen en afleidingen daarvan” onder punt 1.1. (p. 1211) het volgende: “De inwonersnamen op -aar hebben een dubbel meervoud, één met -s en één met -en (...). De voorkeur voor één van beide is hier regionaal verschillend, vergelijk een Antwerpenaar-Antwerpenaars vs. een Hagenaar-Hagenaren/Hagenaars.” Dit betekent dus dat men gerust zowel van Maaseikenaars als van Maaseikenaren mag spreken.

Wat de dames betreft, ligt het een beetje anders. Hier lijkt het me wel aangewezen

om uitsluitend van een ‘Maaseikse’ en zeker niet, zoals wel vaker gebeurt, van een ‘Maaseikerse’ te gewagen. Om puur grammaticale redenen zou men het in het meervoud dan wel over ‘Maaseiksen’ kunnen hebben, maar gebruikt men beter een omschrijving als ‘vrouwen van Maaseik’ (ibid.).

Aangaande de tweede kwestie ‘Maaseiks vs. Maaseiker’ vermeldt de A.N.S. onder punt 6.5.1.2. 3c dat met “behulp van de achtervoegsels -s, -er en -isch” (p. 358) bijvoeglijke naamwoorden kunnen worden afgeleid van geografische namen. “Van de meeste Vlaamse en Nederlandse geografische namen en van heel wat vernederlandste vreemde namen kunnen adjectieven worden afgeleid met het achtervoegsel -s (...). Dit type is productief (sic) en wordt over het hele taalgebied gebruikt. Daarnaast kunnen van een aantal aardrijkskundige namen ook adjectieven afgeleid worden d.m.v. -er, b.v. Haarlemmer naast Haarlems, Herenvener naast Herenveens, Maaseiker naast Maaseiks, Steenwijker naast Steenwijks. De vormen op -er kunnen beschouwd worden als regionale of stilistische varianten op -s. Regionaal kunnen de concurrerende vormen door elkaar gebruikt worden (...).”

Op deze wijze zijn er dan weer twee problemen minder op de wereld, althans voor de trouwe lezer van “De Maaseikenaar” ...

Bibliografie:
“Algemene Nederlandse Spraakkunst”, onder redactie van G. Geerts, W. Haeseryn, J. de Rooij en M.C. van den Toorn; Wolters-Noordhoff en Wolters, Groningen en Leuven 1984, ed. 1987.

Dat een betwiste erfenis voor genealogische gegevens kan zorgen blijkt uit papieren, in verschillende handschriften, afkomstig van een Maaseiker familie.

We beginnen met de kopie van een akte opgesteld door een Maaseiker notaris, waarvan de naam echter niet vernoemd werd.

“Op huyden den 30en dach des maents junij A° 16 en sevenentachtentigh voor mij onderschreven gemeyn ende openbaer notaris binnen de stadt Maeseyck, Lande van Luyck, residerende ten overstaend der naebeschreven getuygen compareerd persoonlich eersame Cornelis Luyten borger alhier oudt ontrent 79 jaer en Margriet Hanssen naegelatene (weduwe) van Dirick Thyssen zaliger, de welcke sonder inductie oft dwanck van iemenden dan in faveur van recht en op versouck van Encke Bormans naegelatene weduwe van Marten Luyten zaliger hebbe gedeclareert en geattesteert gelyck sij nochmaels declareren en attesteren mits deser dat de requirantinne (E. Bormans) is de naeste erfgenaem van Mechtel Meyers zaliger gewesene huysvrouw van Peter Schillings in hare leven woenachtigh tot Opitter, dat sij niet en niets oft niemant anders en kenne die naerder soude wesen aen de naelatenschap van Mechtel Meyers zaliger voorsschreven als de requirantinne voornoemt, redene van kennisse oft wetenschap gevende dat de voorsseyde Mechtel is gewesen de rechte nichte van Encken Bormans bovengenoemt ende dat de moder van de requirantinne met name Gertruide Meyers ende de vader van Mechtel Meyers met name Reynen Meyers sijn geweest gesusters en gebroeders en alsoo dese hunne declaratie en attestatie sluytende presentere de selve so nodigh des versoecht synde met hunne Christelijcke eedt te bevestigen aldus geschiet gepasseerd, gedeclareert en

Genealogische gegevens te Maaseik vermeld in 1687 - 1691 ten gevolge van de betwiste erfenis van een rentbrief op het dorp Opitter.

Marcel Hendrickx 115

gestipuleert binnen Maeseyck op dach en dato als boven ten woenhuijs van Hendrick Housmans present aldaer ditto Housmans en Ruth Rutten als getuyghen van geloef hier toe versoecht en gebeden.”

Deze akte scheen niet voldoende om de erfenis van Mechtel Meyers te regelen. Het was van haar dat “het gelt van komt daer questie over valt sijnde twelleff hondert gulden kapitaels staande op het dorp Opitter”.

Om enige klaarheid te brengen betreffende de in aanmerking komende erfgenamen werden lijsten opgetekend aan de hand van Maaseiker doop- en huwelijksregisters, nl. van: een familie Claessen(s) van 8-10-1590 tot 16-6-1641. een familie Meyers van 7-11-1590 tot 19-5-1632. en een familie Bormans van 26-2-1617 tot 12-2-1628. Deze lijsten hebben we hier niet overgenomen. We beperken ons tot de verklaringen van in 1690 nog levende personen, eventueel aangevuld aan de hand van vermelde lijsten.

Zonder te weten wie de erfenis betwistte geven we de verklaringen van diverse personen betreffende de graad van verwantschap tussen hen die betrokken waren bij de erfenis van Mechtel Meyers.

“ Anna Bormans weduwe Marten Luyten zaliger heeft op den 14-11-1690 gedeclareert als volgt.

Haeren vaeder is geweest Tijs Bormans ende haer moeder Geertruyd Meijers, de welcke Geertruyd Meijers haer moeder, heeft eenen broeder gehadt genoemd Reyner Meijers, vaeder van Mettel (Machteld) Meijers, daer het gelt van komt...

Griettien Hanssen heeft op dato (voorschreven) ooc gedeclareert dat sij goede kenniss daer van heeft als dat Geertruyd Meijers en Reijner Meijers suster en broeder geweest sijn, alsoo Anna Bormans en Mettel Meijers suster en broeder kinder”.

Een andere hand noteerde:

“Enken (Anna) Bormans heeft noch op den 14-11-1690 dit volgende geseijt - Hendrick Claessen is geweest groot vaeder van tegenwoordich Hendrick Claessen genoemd Noijen, sijnde den groot vaeder geweest portier van de Hepperpoort, voor Mevis der portier. - Hendrick Claessens portier van de Hepperpoort heeft gehadt tot kinder Claes Noijen genoemd Claessens, Peter Claessens vaeder van Hendrick Tambours tegenwoordich noch inden leven.

- Noch is eynen soon van den portier in hollant getrouwt geweest daer noch ontrent eijn jaer geleden eijn dochter van hier geweest is.

- Hendrick Claessens portier heeft eenen broeder gehadt genoemd Jan Claessens; sijnde Jan Claessens geweest groot vader van Mettel Meijers van des moeders wegen.

- ende Jan Claessens heeft eyn dochter gehadt genoemd Jenn die getrouwt geweest is met Reynen Meijers, vaeder en moeder van Mettel Meijers.”

“ Griettien Janssen (sic) segt het gedeclareert van Anna Bormans hier tegenover alsoo waer te sijn adderende dat Jenn dochter van Jan Claessens ooc getrouwt geweest is naer doodt Reynen Meijers met Croomp Schouderken - ooc wordt geseijt dat Hendrick Noijen broeder in hollant, getrouwt met Ells Van Dommel, voor tijts heeft soecken te trouwen met Mettel Meijers.”

Steven Malders, een zoon van de bekende Maaseiker goud- en zilversmid Fredericus Malders, noteerde:

“Copie uet eyn aldt smael boexken berustende in handen Enken (= Anna Bormans) vrouw van Marten Luyten zaliger, welck ick Steve Malders op den 29-11-1690 dat uet getrocken hubbe als volgt.

- Anno eijn duijsent 6 hondert 17 den 2 februarius ben ick Mattijs Bormans ende Gertrut Meijers bij malkander koemen.
- Anno eijn duijsent sess hondert 17 den 20 december is ons beijden dochter Encken geboren savens tusschen ellef en twelief uren enden den derden daech op kersavent gedoopt.
- Ende mijn swaeger Joest (heeft) mich op doep gegeven eynen goutgulden vierden halven gulden ende eenen dobbelen rijael 24 stuyver.
- Ende mijn swager Reyner Meijers einen nieuwen goutgulden 3 gl. 5 stuy. ende eyn oort rijxdaelders
- Ende ons neeff Geles eynen koninxdaelder ende eynen riaal 6 stuy.
- Ende ons neeff Dries eynen nieuwen rijxdaeler ende eijnen rijael 6 stuy.
- Anno eijn duisent sesshondert 19 den 9-11- is ons soen Jan geboren.
- In dit voorss. aldt boexken is geschreven van schoen gelapt, waer mede aangewesen wordt dat Enken Luyten ooc geseijt heeft dat Mathys Bormans haeren vaeder schoenlapper geweest is.”

Ook op 29-11-1690 verklaarde Marten Suetten:

“Jan Sueten sijn broeder geweest te sijn ende sijn suster die Peter Claessens gehadt heeft segt Anna Suetendaels geheyt te hebben”

Ook werden nog andere verklaringen genoteerd nl.:

“Hubbe ooc gevraeght aen Ann Peters en weet niet anders dan dat sy Hendrick Claessens portier geweest heeft, maer van de saeck haer onbekent te sijn”

“ Marten Seuten segt dat Peter Claessens tamboer van de jonge companie sijn Martens suster gehadt heeft. seyt ooc dat hij niet anders en weet dan dat Jenn die Kromp Schouderken gehadt heeft suster is geweest van Claes Nouijen en Peter Claessens, adderende dat Peter Claessens op seker tijt twist gehadt hubbende met sijn huysvrouw was uet den gegaen en weder t' huijs koemende gevraeght worden waer dat hij Peter geweest was en dat hij antworde ick ben bij mijn suster geweest, ende dat hij Marten dat gehoord en onthouden heeft, en daer uet weet om dat hij Peter seyde ich ben bij mijn suster geweest dat dat die Peters suster geweest is getrouwt met Crompt Schouderken”

“Eloske Hendrix heeft op den 4-december 1690 ooc geseijt dat Willemken dochter van Claes Noijen oft Claessens haer op seker tijt seyde, tot Itter bij haer nicht Mettien geweest hebben en daer over verwondert dat Mettien haer maegschap (familie) was, seyde tot Willemken dat sij dat noijt geweten hadde dat Mettien haer vrintschap (familie) was, en dat Willemken dan seyde dat Jenn Mettiens moeder en Claes Noijen suster en broeder waeren.”

Zoals de lezer kan vaststellen is er een tegenstrijdigheid in de opgegeven verwantschappen die wij niet definitief kunnen oplossen. Ook stellen we vast dat familienamen

soms veranderen of vervangen worden door een alias naam.

Zo wordt Claes Claessen ook Noijen of Nouijen genoemd. De zuster van Marten Sueten zegt dat haar naam altijd Suetendael geweest is en Hendrick Tambour blijkt een zoon te zijn van Peter Claessen die “tambour” was van de Jonge Compagnie (schutterij).

Al de opgetekende verklaringen i.v.m. de mogelijke erfgenamen schenen nog geen oplossing gebracht te hebben. Dit blijkt uit het feit dat zelfs uitleg gevraagd werd aan het gerecht in Vliermaal. Bij de papieren bevindt zich een los blad waarop volgende vraag gesteld werd:

“Casus inde graeffschap Loon.

Daer is een vrouw gestorven sonder lijfs erven naer te laeten, die met dienen gelt veroverd heeft, dat sij daer mede een jaerrent geconquesteert heeft, op seker gemeynte inde grafschap Loon. Dies vrouw laetnaer sess rechte nichten en neven, waer van een nicht alleen van haer vaeders wegen, ende vijff van haer moeders wegen, woordt gevraeght off die een nicht van haer vaeders wegen sal hebben die halffscheijt der jaerrent, oft dat die jaerrent met hoofden in sess moet gedeijlt worden”.

Waarop het antwoord luidde:

“Schepenen des oppergerchs des Graeffschaps Loon in Vliermae, naer oversien van desen queritur, resolveren bij advijs dat die veroverde rentin den selven vermeldt in capita is gedevelopeert op alle nichten ende neven, soo dat die nichte van vaeders wegen niet meer en kan pretenderen als een van die moeders wegen; Actum in judicio tot Hasselt den 26 junij 1691. Onder stont: Corn: van Weddingen subts

Secret s: de Mand to d d: Subs.

Aan de hand van hoger vermelde lijsten uit de parochieregisters te Maaseik kunnen we volgende families aantrekken:

– Kinderen van het echtpaar Renerus Meyers en Jenn Claessen.

1. Johannes ° 30-11-1617
2. Godefridus ° 15-11-1618
3. Gerardus ° 28-01-1623
4. Cornelia ° 20-06-1624
5. Albertus ° 05-02-1626
6. Mettel(Mechteld) ° 19-05-1632 die de rentbrief op Opitter bezat en die Jan Claessen tot grootvader had.

– Kinderen van het echtpaar Thys (Mathias) Bormans en Geertruyd Meyers, die huwden op 2-2-1617. (Mathias had als zwagers Joest en Reyner (Meyers) en als neven Geles en Dries. Geertruyd was een zuster van Reyner Meyers)

1. Anna ° 20-12-1617; als 73-tig jarige leefde ze nog in 1690.
2. Jan ° 10-11-1619
3. Sibilla ° 25-01-1620
4. Leonardus ° 01-09-1624 ; zijn vader woonde toen "int roeheel straeten".
5. Arnoldus ° 12-02-1628 ; zijn vader werd toen vermeld als "Mathias Bormans de Stockhem".

118

Verder zijn nog vermeld als kinderen van een andere Mathias Bormans, gehuwd met een zekere Anna:

- Gertrudis ° 26-02-1617
Maria ° 12-08-1618
Catharina ° 31-05-1620

Nog een andere Mathias Bormans, waarvan de echtgenote niet vermeld is was vader van:

- Anna ° 25-12-1617.

Uit de lijsten van de familie Claessens (ook Nicolai) vermelden we enkel de kinderen waarvan de vaders als voornaam Hendrik en Jan hadden.

- Catharina ° 16-03-1591; vader Joannis Nicolai, moeder niet vermeld.
- Henricus ° 30-01-1594; vader Jan Claessen, moeder niet vermeld.
- Maria ° 09-04-1596; vader Joan Claessen, moeder niet vermeld.
- Agnes ° 21-07-1599; vader Johannes Claessens, moeder niet vermeld.
- Petrus ° 06-06-1607; vader Joannis Claessen, moeder Lysbeth.
- Elske ° 19-08-1607; vader Joannis Claessen, moeder Maria.
- Joannis ° 23-07-1614; vader Joannis Claessens, moeder Sybilla.
- Petrus en Joannis ° 01-08-1603; vader Henrici Nicolai, moeder Wilhelma.
- Nicolaes ° 22-08-1610; vader Henrici Claessen, moeder Wilhelma.
- Theodorus ° 26-11-1611; vader Henrici Claessen, moeder Wilhelma.
- Guilhelma ° 07-11-1615; vader Henrici Claessen, moeder Wilhelma.
- Elisabeth ° 09-01-1611; vader Henrici Claessen, moeder Christina.

De vijf neven of nichten van de Claessens kant, die in 1691 recht hadden op een deel van de jaarrente op Opitter kunnen we uit vermelde geboorten niet met zekerheid aanduiden.

Voor hen die meer willen weten over de verschillende Maaseiker families Claessens verwijzen we naar: P. Severijns en F. Goole, Twee families Claessens uit Maaseik.

Wat de verschillende families Bormans uit Maaseik en omgeving betreft verwijzen we naar: C. de Borman, Le livre d'Or de la famille de Borman, 1906.

Geschiedenis blijft de mensheid al eeuwen en veelzijdig boeien, de laatste jaren vooral de lokale geschiedschrijving.

Piet Henkens, onze trouwe en productieve medewerker, schreef na "De Geschiedenis van Kessenich" nu weer "Molenbeersel, een dorp uit (de) duizend". De mensen willen meer weten over het ontstaan van de gemeente waarvan de oudste vermelding dateert van 12 mei 1299. De huidige benaming Molenbeersel, bij K.B. van 12 april 1845 nog "Molen-Beersel", werd niet veel later officieel. Molenbeersel als zelfstandige parochie werd 162 jaar geleden opgericht. Voorheen was Molenbeersel een puzzel. De mensen van Winkel moesten in Stramproy en Thorn naar de kerk gaan. Die van de Manestraat gingen naar Kessenich, het grootste gedeelte ging naar Hunsel en vooral naar Neeritter.

Henkens' boek roept, vooral via 300 oude foto's van Henri Meulen en pentekeningen van Frans Costers een sfeer op, zoals die er was tijdens de vorige eeuwwisseling. De auteur heeft vooral, wat hij noemt "de laatste getuigen" aan het woord gelaten. Na een korte historiek van de parochie en de gemeente, een beschrijving van de landbouw en de vele, typische boerderijen, volgt deel 3 met "pakkende verhalen uit Moelenbeersel en Stramproy". In deel 4 schetst hij het onderwijs en in deel 5 volgt een kleurrijke fotogalerij van "Biëselers mensen en hun huizen". Deel 6 brengt een bonte reeks dorpsfiguren. Inderdaad, Molenbeersel met zijn twee windmolens, drie schutterijen, zijn klooster en nog talrijke kerkgangers is een dorp uit de duizend, besluit Piet Henkens. De mensen zijn er nog eenvoudig, gastvrij en tevreden. Iedereen haast heeft er nog twee namen: een officiële en een plaatselijke, vaak verwant met een boerderij. Ook Piet Henkens bewijst al jaren dat hij geen ander vaderland toebehoort, dan de streek waarin hij zijn kinderjaren

Maaseikenaren publiceren...

Jaak Bergers 119

doorbracht. Velen van ons hunkeren nog naar hun geboortedorp en willen hun jeugd herbeleven. Dit boek biedt ruime mogelijkheden. Ook het kleinschalige verleden laat ons het heden en mogelijk zelfs de toekomst beter begrijpen. Dit historisch kijk- en luisterboek waar iedereen van Molenbeersel zich beslist in terugvindt, is nu al een voltreffer. Een tweede druk staat op stapel. Een aanrader dus voor ieder van ons. Besteladres: Piet Henkens, Kleine Kerkstraat 38, 3680 Maaseik. Prijs 975 BEF (+125 BEF Port). Banknummer 735/0005166/13.

MOLENBEERSEL,

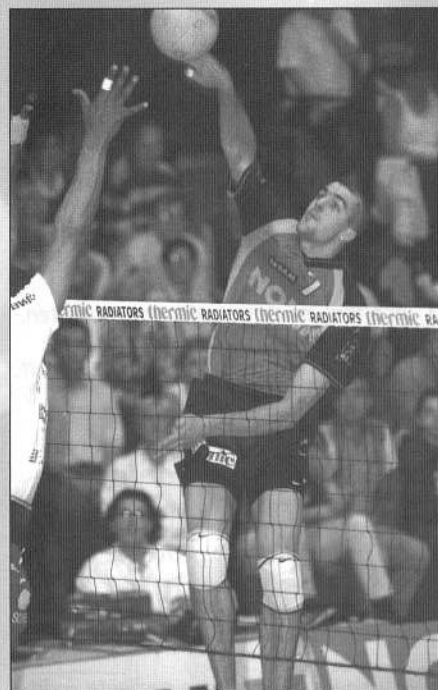
een dorp uit (de) duizend.

Noliko Maaseik weer in de (inter)nationale kijker

120 Jos De la Haye

De Maaseiker Volleybalclub Noliko deed in de voorbije lente weer in de gunstige zin van zich spreken. Op Halfvastenzondag 14 maart 1999 werden zij in het Zuid-Spaanse Almería vice-Europees kampioen. Een zeer uitzonderlijke prestatie als men bedenkt dat hiervoor achtereenvolgens in de Champions League overwinningen werden behaald tegen de kampioenen van Nederland, Duitsland, Polen, Frankrijk, Griekenland, Portugal en de Russische kampioen na een heroïsche strijd in de halve finales.

De finale ging met 3 - 0 verloren van de Italiaanse kampioen Sisley Treviso, maar deze club wordt algemeen beschouwd als het beste clubteam ter wereld. Paaszondag werd dan de tweede hoogdag voor Noliko: in Hasselt werd voor een uitverkochte Alverberg-sportthal

Wout Wijsmans (7) sloeg Noliko op 8 mei naar een zesde landstitel. Volgend jaar speelt hij bij het Italiaanse Ferrara.

met 3 - 0 gewonnen van Averbode. De climax volgde dan op zaterdag 8 mei toen Noliko Maaseik in eigen hall voor de zesde maal kampioen van België werd na een heroïsche play-off-finale tegen Roeselare. De West-Vlamingen hadden nochtans wereldster Ron Zwerver in het transfertseizoen voor onze ogen weggekaapt en waren afgelopen competitie huizenhoog favoriet voor de titel.

Het ganse seizoen stonden we op de tweede plaats en pas in de finales konden we door twee opeenvolgende 3 - 2 zeges hen voorbij steken en de titel binnenrijven.

Noliko Maaseik vestigt hierbij een uniek record in de Belgische sportgeschiedenis: driemaal na mekaar kampioen en bekerwinnaar. Je moet het maar doen!

Staan v.l.n.r. Kristansson (trainer), Goyens (teammanager), Wijsmans (7), Roex (3), Reijmen (9), Gewehr (5), Sealy (8), Barnett (14), Bollen en Haldorsson (assistant-trainers). Zittend: Vrancken (kine), Delfosse (4), Smith (6), Heynen (2), Klok (12) en Beesmans (kine).

Oproep

121

Werkgroep voor Documentatie doet mee aan de gemeenteverkiezingen

Neen, geachte mandatarissen, dierbare lezers en lieve lezeressen. Verwacht geen kiesdrukkel van ons in uw brievenbus, geen metersgrote affiche die u het paradijs op aarde beloven. Verwacht van ons geen belastingsverlaging of een nieuw verkeersplan voor onze stad. Onze kleur is geen blauw, geen rood of geen oranje, wel het geel-bruin van verweerde foto's en vergeelde documenten. En onze slogan blijft: "Maaseik van toen".

Wat wij willen is volgend jaar onze aandacht toespitsen op de geschiedenis van de Maaseiker gemeentepolitiek vanaf 1830 en daarom vragen wij onze lezers naar allerlei documentatie dienaangaande zoals krantenknipsels, kiesfolders, foto's en dies meer. Let wel: over de verkiezingen van de laatste dertig jaar beschikken wij reeds over een haast volledige documentatie.

Namens de Werkgroep
Martin Boonen.

Maaseiker spreekwoorden, spreuken en zegswijzen

122 Tony Van Wijck

Waar der vad'ren schoone taal klinkt met held're kracht;
Waar men kloek en fier van aard
vreemde praal veracht;
Eigen zeden, eigen schoon, 't hart des
volks bekoort:
Daar is mijn Vaderland, Limburgs
dierbaar oord!

(3de strofe van het Limburgs Volkslied)

1 Emes op 'ne stómp zètte = <i>iemand voor schut zetten</i>	18 We zullen ins de naze tèlle = <i>we zullen de aanwezigen eens tellen.</i>
2 Allegaasie make = <i>zich aanstellen</i>	19 Det is 'ne sjoeëne = <i>dat is een mooi (in ongunstige zin) iemand!</i>
3 Nów zeen we vanein aaf = <i>we hebben geen schuld meer aan elkaar.</i>	20 Op de póf koupe = <i>op krediet kopen.</i>
4 De's ouch mer kelke! = <i>dat is maar flauwe zever.</i>	21 Ei kènsh op de póf hóbbe = <i>een ongehuwde vrouw die een kind heeft.</i>
5 Sloope wi-j 'ne rèsj = <i>diep slapen.</i>	22 Det stómt neet = <i>dat klopt niet.</i>
6 Dae doug neet van gotigheid = <i>Hij is zeer goed (sarcastisch)</i>	23 Strónt in de ougen hóbbe = <i>ziende blind zijn.</i>
7 Hae sjódde het van zich aaf ... wi-jen naten hónd = <i>Hij zette er zich makkelijk over heen.</i>	24 Bli-jf dao mèt di-j tieën gebode van aaf = <i>blijf daar met je vingers af.</i>

- 8 Den awwe kan het weer berappe = *vader kan er weer voor opdraaien.*
- 9 't Kump in orde mèt witte = *het komt wel vanzelf voor elkaar.*
- 10 Opgestange
Plaats vergange
Trökgekómme
Mins gevónje
- 11 Iech lègk mich get = *ik ga wat rusten.*
- 12 Mèt emes uverhoup ligke = *ruzie met iemand hebben*
- 13 Aan mich zal 't neet ligke = *van mij zal het niet afhangen.*
- 14 Ze hóbbe zich toch gekrieëge = *ze zijn uiteindelijk toch getrouwd.*
- 15 Dae is neet kepot te kri-jge = *die is ijzersterk.*
- 16 Hòbs-te aan de krènte gezieëte = *dit zegt men tegen iemand die zweren om zijn mond heeft.*
- 17 Det geit t'r nèj langs = *dat gaat er op het nippertje naast.*

- 25 Det kri-jgste dao vuur niks = *dat krijg je gratis, om niet.*
- 26 Vuur niks sjów zeen = *nergens bang voor zijn.*
- 27 De kieërs geit 'm ówt = *hij is aan 't sterven.*
- 28 Hae is oppe fles = *hij is failliet.*
- 29 Lui zweit is gaw gereid = *hij is liever lui dan moe.*

Errata et addenda.

In ons vorig nummer op pagina 62,
onder de foto van de schermclub 1955,
moet op de voorlaatste regel gelezen worden:

vooraan staan vlnr.
Eugène Strijckers, René Cornips (i.p.v. René Brouwers),
Ferdinand Dehennin, enz.

Namen van dagen en maanden

124 Martin Boonen

Na de kerstening van West-Europa vanaf de vierde eeuw en na de stichting van plaatselijke christelijke gemeenschappen moest de kerk nog eeuwenlang de strijd aanbinden tegen het heidense bijgeloof en de magische tradities die nog steeds leefden onder de bevolking. De invloeden van de Germaanse godsdiensten in onze gewesten of van de Keltisch-Romeinse religies in landen als Frankrijk werden zo maar niet van vandaag op morgen volledig uitgeroeid en de strategie van de zendelingen bestond erin niet deze heidense cultusplaatsen te verbieden of te vernietigen, doch wel ze te kerstenen. Op zulke rituele plaatsen werd er een kapel gebouwd, aan de bomen door de bevolking vereerd hing men een kruis en Wodansbronnen werden gekerstend tot dooppotten.

Maar niet alleen de plaatsen, ook de tijd moest verchristelijkt worden, doch dit streven werd blijkbaar slechts gedeeltelijk bereikt en zo zien we dat onze huidige tijdsbenamingen nog steeds heidense, voorchristelijke trekjes vertonen.

De Dagen

De namen van de dagen vormden

inderdaad voor de kerk een steen des aanstoets, want alle verwezen ze naar heidense goden uit het Germaanse of Romeinse pantheon

- Maandag: de dag van de maangodin. Lundi (Lat. dies Lunae).
- Dinsdag: naar de Germaanse oorlogsgod Tiwaz. Mardi: (Lat. Martis dies) de dag van Mars.
- Woensdag: de dag van Wodan, de Germaanse oppergod. Mercredi: (Lat. dies Mercurii) de dag van de god Mercurius.
- Donderdag: de dag van de Germaanse god Thor of Donar. Jeudi (Lat. dies Jovis) de dag van Jupiter.
- Vrijdag: de dag van de godin Freya. Vendredi: vertaalde ontleening aan het Latijnse dies Veneris: de dag van Venus.
- Zaterdag: de dag van de Romeinse god Saturnus, Samedi: van het Lat. dies Saturni.
- Zondag: de dag van de zonnegod. Dimanche, van het Latijnse dies Domini.

Al vroeg werden er door vrome priesters pogingen ondernomen om de dagen van de week anders te noemen en ze te ontdoen van hun heidens koloriet, dat voor de kerk een bron van ergernis was. Einde 4de eeuw werd in de Codex Theodosianus voorgesteld om de dagen eenvoudigweg met een nummer aan te duiden. Zo werd

Venus

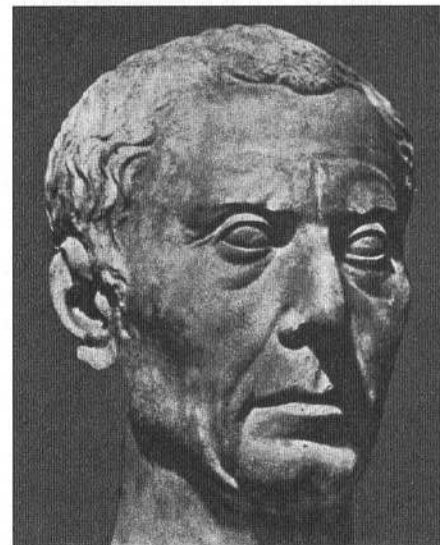
zondag de feria prima (de eerste dag), maandag de feria secunda (de tweede dag) enz. Maar hoe ernstig bedoeld deze poging ook was, veel succes kende ze niet en nog steeds gebruikt heel de westerse wereld de oude heidens-gekleurde namen.

De maanden

Ook de namen van de maanden verwijzen, voor een groot gedeelte althans, naar de heidense godenwereld. Hiertegen is door de kerk echter nooit enig protest gerezen, waarschijnlijk omdat de poging om de dagnamen te kerstenen zo faliekant uitviel.

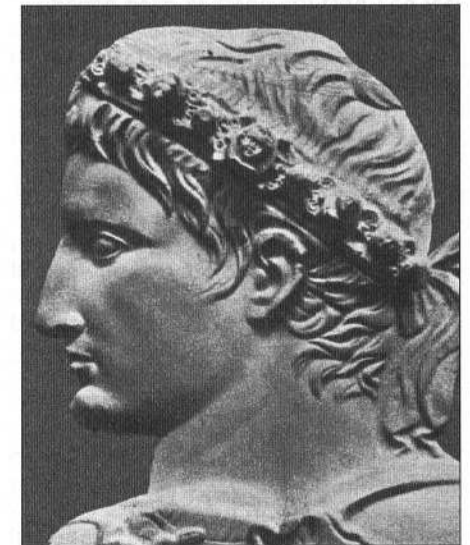

Janus

Julius Caesar gaf zijn naam aan de maand juli.

- Januari: (Lat. mensis Ianuarius), de maand toegewijd aan Janus, de Romeinse god met het dubbele voorhoofd.
- Februari: (Lat. mensis Februarius), de maand van het heidense reinigingsfeest.
- Maart: (Lat. mensis Martis), de maand van de oorlogsgod Mars, oorspronkelijk de eerste maand van het jaar.
- April: (Lat. verkorting van mensis Aphrodite).
- Mei: (Lat. mensis Maius) naar de Italische vruchtbaarheidsgod Maius.
- Juni: (Lat. mensis Iunius) de maand van de godin Juno, de echtgenote van Jupiter.
- Juli: (Lat. mensis Iulius) de maand gewijd aan keizer Julius Caesar.
- Augustus, (Lat. mensis Augustus) de maand toegewijd aan keizer Augustus.
- September (mensis septembris), letterlijk de zevende maand.
- Oktober (mensis octobris), de achtste maand.

Keizer Augustus gaf zijn naam aan de maand augustus

125

- November (mensis novembris), de negende maand.
- December (Lat. mensis decembris), de tiende maand.

Voor een goed begrip dient men te weten dat het Romeinse jaar gedurende de republiek oorspronkelijk bestond uit tien maanden en wel van maart tot december. Later na de hervorming van de Romeinse kalender kwamen er de maanden januari en februari bij.

De republikeinse namen

Wat de kerk vele eeuwen vroeger niet gelukt was, daarin slaagde, althans tijdelijk, de Franse republiek in 1793. Niet alleen werden de voorrechten van adel en clerus afgeschaft, doch alle openbare tekenen van alles wat met godsdienst te maken had, moesten het veld ruimen voor de idealen van vrijheid en gelijkheid.

De zevendaagse week met de zondag als dag des Heren werd vervangen door een periode van 10 dagen, de zogenaamde decade.

De christelijke jaartelling, in het zoveelste jaar na Christus, vond ook geen genade en een nieuwe tijdrekening werd ingevoerd, waardoor 1793 het jaar I werd van de republiek.

De oude namen van de maanden werden vervangen door nieuwe die verwezen naar natuur en landbouw. De merkwaardige vergissing die daarbij gemaakt werd, was dat de eeuwenoude benamingen in de tijdrekening als typisch christelijk werden beschouwd en verbannen werden, terwijl de meeste van deze benamingen allesbehalve christelijk waren en verwezen naar het heidense Rome waarmee de Franse republikeinen zo hoog opliepen.

In 1793 werden de volgende namen voor de maanden bij decreet verplicht

- Vendémiaire (22 september- 22 oktober), van vintage: de maand van de wijnoogst.

- Brumaire (22 oktober)- 21 november) van brume: de maand van de mist.
- Frimaire: de maand van de vorst.
- Nivôse : de maand van de sneeuw.
- Pluviôse: de maand van de regen.
- Ventôse: de maand van de wind.
- Germinal: de zaaimaand.
- Floréal: de bloeimaand.
- Prairial: de maand van de weide.
- Messidor: de oogstmaand.
- Thermidor: de maand van de hitte.
- Fructidor: de maand der vruchten.

Al deze vernieuwingen was echter geen lang leven beschoren en nog steeds leven wij met dag- en maandnamen die de eeuwen getrotseerd hebben en die verwijzen naar onze heidense voorouders.

In de loop van het vorige jaar kreeg Maaseik er een industrieterrein bij. Het werd ingeplant op de terreinen van de vroegere baksteenfabriek Houben-Spitz aan de Hamontweg en bij de naamgeving werd gekozen voor de naam De Renkoven, de plaatselijke taalvariant van het Nederlandse woord Ringoven, zoals de brikkenoven van Spitz in de volksmond genoemd werd.

De "Renkoven" van Spitz, thans industrieterrein.

Een ringoven is een baksteenoven in de vorm van een langgerekte, ringvormige tunnel, ofwel bestaande uit een reeks kamers die ringvormig aan elkaar gebouwd zijn. Dit systeem van brikkenbakken ontwikkelde zich in de 19de eeuw, want voordien waren er alleen maar zogenaamde veldovens: open steenovens bestaande uit een bouwsel van zijmuren en waar veldovensteen of veldbrand vervaardigd werd.

De aanwezigheid van leem in de Maasvallei heeft reeds vele eeuwen de bewoners in staat gesteld stenen te bakken. Dit blijkt onder andere uit de vele aanvragen van Maaseikenaars om een ticheloven op te richten. Het Middelnederlandse woord tichel, tiechel van het Latijnse tegula betekende oorspronkelijk dakpan en later bij uitbreiding gebakken steen. Thans bestaat het woord nog alleen als tegel of vloersteen. Doorgaans waren deze tichelovens slechts tijdelijke installaties die trouwens alleen gebruikt werden om de stenen te vervaardigen die nodig waren voor één bepaald bouwproject. Enkele voorbeelden uit de vele: in 1702 krijgt Jan Pendris, steen-

Toponymisch praatje

De Renkoven, een nieuw industrieterrein

Martin Boonen 127

metser de toelating tichelen te bakken op de middenwal.⁽¹⁾ En nog in 1836 werden de bakstenen voor de huidige parochiekerk van Maaseik gebakken op een perceel in het Hepperveld, eigendom van de heer Charles Huguier uit Maastricht die dit gratis ter beschikking stelde. Het was Frans Konings, tichelbakker, die het karwei klaarde tegen een prijs van 35 fr voor 10.000 stenen. Voor een oven van 10 monden makende het getal van 100.000 niet inbegrepen de buitenmonden, zullende moeten bedragen 12.000 stenen zou hij 350 fr ontvangen.⁽²⁾ Later echter zouden de ovens tot permanente installaties evolueren. In de loop van de 19de eeuw kende Maaseik een groot aantal steenbakkerijen, doch de meeste hiervan was geen lang leven beschoren. Ter illustratie volgt hier een opsomming van enkele oprichtingsaanvragen.

-1833: aanvraag door Raphaël Streignart om een steenoven op te richten ter plaatse De Steenkuil (SC nr 159).⁽³⁾

-1836: aanvraag door Adam Swillens, herbergier op Labaer, om een oven te bouwen aan het Veer tussen Maas en Galgenbemd (SC nr 394).

-1836: toelating verleend aan Helena Muysers, weduwe van Jan Nicolaas Purnot tot het oprichten van een oven in het Bleumerveld ⁽⁴⁾

-1848: aanvraag door Jan Mathijs Paumen voor het bouwen van een steenoven in het Bleumerveld sectie 465. (SC nr 498)

-1850: aanvraag door Antoon Swillens voor het bouwen van een bestendige steenoven in het Hepperveld. (SC nr 551).

-1850: aanvraag door Leonard Verheyen, aannemer, om een oven op te richten op Het Klous veld sectie B 380. (SC nr 558).

-1889: toelating verleend aan J.J. Titeux tot het oprichten van een steenbakkerij aan de Hamontweg (SC nr 131).

-1900: Alphons Heyligers-Vinckenbosch bezat omstreeks die tijd een steenbakkerij schuin achter zijn woning in de Sioenstraat.

-1902: Arnold Beunen ontvangt de toelating tot het oprichten van een oven voor enkele jaren Op de Klous sectie B 391 (SC 25.2.1902) Op dezelfde plaats verwerven Beunen samen met Houben in 1912 de toelating tot het bouwen van een bestendige installatie.

-1903: aannemer Gerard Smeets krijgt de toelating een oven op te richten in het Bleumerveld, sectie B 448. (SC 3.3.1903)

-1904: Bernard Houben, molenaar in Aldeneik, krijgt de toelating tot oprichting van een steenbakkerij Op de Klous sectie B 389-391. (SC 29.3.1904) Houben begon er met de productie van

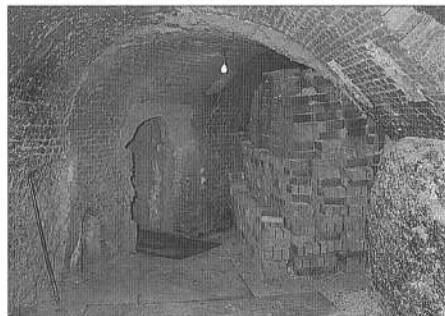
veldbrandstenen, doch toen dit niet het vereiste resultaat kende, ging hij over op de productie van dakpannen, waarna hij in 1925 een ringoven bouwde. Kort daarop associeerde hij zich met de familie Spitz uit Rotem. De productie bleef actief tot 1971. Het is deze ringoven die zijn naam heeft gegeven aan het huidige industrieterrein.

-1907: Weduwe Hubert Voets-Curvers en haar zoon Louis krijgen de toelating tot het oprichten van een steenoven in Aldeneik aan Het Kleinveldje, sectie B 324. (SC 23.3.1907) De fabriek was actief tot 1940.

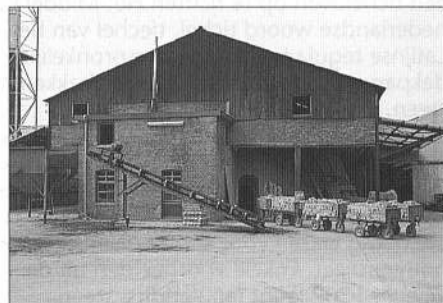
-1908: Theofiel Schouterden, veearts, richt een steenbakkerij op in Het Hamont sectie B 1272 (SC nr 51), aanvankelijk een veldoven, vanaf 1913 een ringoven. Thans NV Teewen.

-1910: Henri Purnot van Aldeneik begint samen met zijn vijf zonen de productie van veldbrandsteen. In de zomer werkten men er met 7 à 10 man, 's winters was het er rustiger. Na zijn dood in 1914 zette zijn weduwe Purnot-Damen het bedrijf verder en na haar overlijden haar zoon Guillaume. In 1942 dwongen de oorlogsomstandigheden hem wegens gebrek aan steenkool op te houden. Uit het bewaard gebleven contract van 13.2.1920 blijkt dat de weduwe dat jaar gedurende de zomermaanden twee werklui in dienst nam voor het maken van 500.000 bakstenen tegen een prijs van 13 fr per duizend. ⁽⁵⁾

-1911: Aannemer Gerard Smeets bouwt een ringoven in het Bleumerveld ⁽³⁾.

De oven van de steenfabriek Schouterden thans N.V. Teewen

De huidige steenfabriek N.V. Teewen

Maaseiker Pannebakkerijen

Redelijk belangrijk waren ook de twee pannebakkerijen die Maaseik in de 19de eeuw telde. Beide hadden een bevredigende omzet, vooral wegens hun contacten met de stad Luik waar zij veel leverden. (SC 12.2.1853)

In de periode 1842-1844 waren er in Belgisch-Limburg een vijftigtal fabrieken, terwijl er slechts één landelijke woning op de zeven met pannen bedekt was. De andere hadden nog stro of riet als dakbedekking. In de steden echter waren de meeste woningen reeds van pannen voorzien. ⁽⁶⁾ De industriële revolutie gedurende de eerste helft van de 19de eeuw veroorzaakte echter een ware hausse in de bouwsector die de steen- en pannenindustrie gunstig beïnvloedde. Vooral in de jaren 1838-1843 waren er heel wat aanvragen voor het bouwen van pannenovens. Tegen het einde van de eeuw zou het aantal echter slinken tot 23 en dit onder de concurrentie die men ondervond van ingevoerde Boomse, Kortrijkse en Henegouwse producten. ⁽⁷⁾

Als grondstof voor de pannen werden de plaatselijke leemlagen gebruikt. Eens afgegraven werd de leem gemalen en diende hij gewinterd te worden. Dit betekende dat hij een ganse winter onder invloed van de vorst diende af te sterven. De pannen werden in houten modellen gevormd, dan moesten zij een tijdlang drogen in de zon, waarna zij in de oven gebakken werden. Het drogen gebeurde in lange droogloodsen, in het dialect sjobben genoemd. Vandaar te Maaseik nog steeds de volksnaam Aan de Pannensjob. De meeste bakkerijen hadden een vijftal arbeiders in dienst en per jaar werden er acht à vijftien baksels vervaardigd, naargelang de grootte van het bedrijf.

Te Maaseik was er vooreerst de pannenfabriek van Jan Melchior Driane, landbouwer. Deze was gelegen Aan het Molenhuis bij de Bosmolen, sectie A 1482. Het bedrijf bestond uit een grote driehoekige drogerij waarin zich ook twee ovens bevonden, één met een

capaciteit van 4000, de andere met een capaciteit van 2800 pannen. Er werden uitsluitend blauwe pannen vervaardigd. Deze kleur verkreeg men door een hoeveelheid groen, nat elzenhout in de oven aan te brengen, waarna alle uitgangen gedicht werden. Door reductie van de ijzerverbindingen in de leem verkreeg men de typisch grijsblauwe kleur. De gebruikte potaarde zoals de leem genoemd werd, werd een paar kilometers verder afgegraven. De pannenfabriek van Driane werd in 1904 afgebroken.

Een andere fabriek was eigendom van Willem Briens van Maaseik. Zij was gelegen in Het Gasthuisveld vlak bij de steenweg, sectie D 29 en zij bestond uit twee ovens. De leem werd ter plaatse afgegraven. In 1901 reeds werd de fabriek afgebroken. ⁽⁸⁾

In het begin van de 20ste eeuw werd er een nieuwe bakkerij opgericht, want in 1909 vroeg, zoals gezegd, Bernard Houben de toelating tot de oprichting van een dakpannenfabriek Aan de Klous doch de gulden tijd was voorbij en al spoedig zou Houben zich uitsluitend gaan bezig houden met de productie van bakstenen

En thans rest er te Maaseik nog een enkele steenbakkerij...en heel wat toponiemen die herinneren aan wat eens een belangrijke sector in de nijverheid betekende. Want wie kent ze niet: de Renkoeve van Spits, de brikkenoever van Schouterden, de Pannensjob, de Koele van Spits of de Leimkoel.

Geraadpleegde bronnen

- (1) Magistrale rollen 30.3.1702 SAM
- (2) M.Boonen, Een Huis voor de Heer.150 jaar Parochiekerk Maaseik, 1998, p 31-32
- (3) SC: Registers Schepencollege SAM
- (4) M.Hanson, Maaseik op de drempel van de moderne geschiedenis, in: Maaseik, ontstaan en groei van een grensstad. Standaard 1994, p 300-303
- (5) H.Strijkers, De familie Purnot en Pernot, 1978, p 9-10
- (6) J.Hannes, De Provincie Limburg 1842-1844. Uitgave van de Kadastrale Statistiek;
- (7) W.Driessen, De pannenfabrieken in Limburg, in: Volkskunde 1981, nr 3, p 215-239
- (8) Doc model LA X3. Tabel der gekozen punten van aanhouding of voorbeelden tot de klassificatie der ongebouwde en gebouwde eigendommen. Model 209 Kadastrale legger, Limburgsche gemeenten. Hasselt Bewaring van het Kadaster

Voorstellen Straatnamen Heppeneert

130 Martin Boonen

Traject 1

Vanaf de Maastrichtersteenweg tot aan de Derdestraat: Waaiershofstraat. De Commissie wijst erop dat deze naam reeds geofficialiseerd werd door de beslissing van het Schepencollege van 4 oktober 1971.

Motivering: De naam is zonder twijfel historisch verantwoord zoals blijkt uit volgende attestaties:
-1623: Wauwerstraet (G IX, 205)
-1627: Waierstraet (G X, 46)
-1766: Wayerstraet (Prinssen 3747, 260)
De naam verwijst naar de oude boerderij Waaiershof en de nabijgelegen veldnaam Waaiersveld.

Traject II

De Commissie stelt de naam Diepbeekweg voor, daar hij naar de Diepbeekhof leidt
-1523: op die Diepbeek (G I bis, 66)
-1698: Ael op die Diebeek (Prot 27.5.1698)
-1827: huis binnen Heppenert genaamd de Diepbeek (Overlijdensregister nr 54)
De boerderij zelf is genoemd naar haar ligging aan de Diepbeek.

Traject III

Voorstel: Krauwelbosweg. Samen met Nuchelen was Crauwelbosch, in de volksmond vaak verbasterd tot Kraaienbos, een der oudste en belangrijkste boerderijen en laathoven in het gehucht.

-1430: den hoeff van Crauwelbosche (G I bis, 52)
-1446: tghenen Crauwelbosche (Habets, Thorn I, 249)
-en vele andere.

Traject IV

Voorstel : Derdestraat, zoals de weg trouwens ook in de volksmond genoemd wordt.
-1759: De Derde Straet (Boenderboek f 75)

De namen Eerste-, Tweede- en Derdestraat, in die volgorde gelegen buiten de Hepperpoort zijn o.i. zo uniek in het Vlaamse straatnamenarsenaal dat zij zeker dienen bewaard te blijven. Zij bewijzen dat zulk naamtype dus geen Amerikaans monopolie is. Lang voor Amerika zijn Fifth Avenue bezat, had Maaseik reeds zijn Derdestraat.

Traject V

Voorstel van de Commissie:
Duivelsbrugweg.

Het Duivelsbrugske, nog steeds een springlevende benaming in de volksmond, verwijst naar de plaatselijke legende van De Kaartridder van Heppeneert, de man die voor kaartgewin zijn ziel aan de duivel verkocht, maar bij bedoelde brug door de H.Geertrui gered werd.

De Commissie wijst er ook hier op dat ook deze naam reeds gegeven werd bij beslissing van 5 oktober 1975.

Traject VI

Voorstel van de Commissie: de naam Heppeneert behouden en dit vooral omdat wegens de globalisering de gehuchtnamen dreigen te verdwijnen.

Voor het gedeelte van de weg vanaf de Maasdijk naar Nuchelen menen wij echter de naam Nuchelenweg te moeten voorstellen en dit wegens het historische belang van de laatbank Nuchelenhof. De Atlas geeft Nuchelen Bredeweg.

Traject VII:

Daar deze weg zich o.i. volledig bevindt in landbouwgebied lijkt ons de vroegere naam ervan Oude Koestraat geschikt. Langs deze weg werd het vee naar de weiden van de Weert en de uiterwaarden gedreven.

Traject VIII:

Voorstel van de Commissie: Pastoorsdijk. Zoals bekend werd deze Maasdijk in 1752 aangelegd op initiatief van de toenmalige pastoor van Elen, Godefridus Meulenbergh. Een andere mogelijkheid lijkt ons de naam Heppeneert, daar de weg volledig in het verlengde ligt van traject VI

Traject IX

Voorstel: de oude naam Scheresstraat zou hier terug kunnen ingevoerd worden.
-1524: op die scherersstraet ynt Waldervelt (G I bis, 96)
-1554: in sgherers traete (G II, 331)
-1833: Scheerestraet (KAM p 286).
Waarschijnlijk is het eerste deel een persoonsnaam. In een akte van 1453 is er sprake van: Boedert Scheres lant in Heppenaers velt by den alden graven (Wolters p 127, nr 14).

De Commissie wil van deze gelegenheid gebruik maken om u te wijzen op een vergissing op het naambordje Renkoven, waarop verkeerdelijk Renkhoven staat. Wij durven hopen dat deze fout hersteld wordt.

Namens de Commissie

Martin Boonen

131

Roger Maes wint opnieuw "Kodak Professional Award"

132 Jaak Bergers

Roger Maes is al dertig jaar beroepsfotograaf. Hij leverde prachtfoto's als luchtfotograaf, onder andere als basis voor de bekende foto van de Maaseiker binnenstad, die Tjeu Corstjens nadien concreet intekende en in menige Maaseiker woonkamer een ereplaats kreeg.

Voor de tweede keer, eerst in 1997 en nu weer in 1999, won hij deze gewaardeerde fotowedstrijd voor vakfotografen uit België.

Er waren 5 categorieën: dieren, groepen, jongeren, huwelijken en gewone portretten. Een schot in de roos bleek zijn foto van een fret.
(zie foto)

Mens en dier gaan perfect samen. Roger maakte er een sterke compositie van. Hij kende iemand die zo'n beestje als huisdier heeft en zag hem regelmatig op straat wandelen ermee. Roger houdt van kunstfoto's die aanspreken en door hun perfecte vormgeving en door een sobere, menselijke inhoud. Hij wil met klassieke middelen: contrasten van licht en schaduw, kleur(en) en compositie zonder per se spectaculair te willen doen "enige" shots (op)zoeken en vastleggen.

Eén van zijn hobby's is reizen naar verre landen met andere culturen, andere natuur, dezelfde mensen als wij, in hun wel andere strijd voor hun bestaan.

Volgend jaar zou Roger in de jury zetelen en dan mag hij niet meedoen. Een derde keer winnen, zou scheepsrecht zijn. Onze gelukwensen aan Roger, die al jaren ook telkens heel wat creatieve inbreng heeft bij het opmaken van de frontpagina's van ons contactblad.

ERFHOUDING IN BELGIË

In 1982 stond in het bekend Engels blad SUNDAY TIMES onderstaand artikel over de prachtige oude weefsels uit de Maaseiker kerkschat. Zo hoor je het ook eens van een ander.

Onze oude Maaseiker weefsels

Tony Van Wijck 133

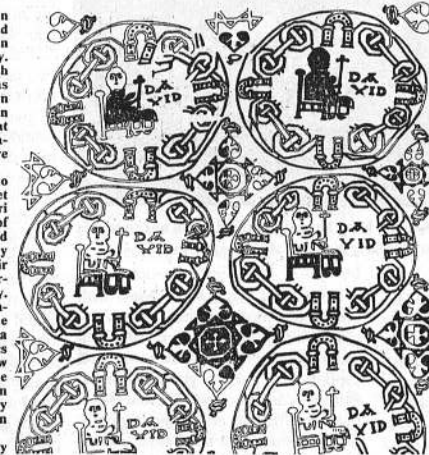
Meanwhile, an ancient English treasure turns up in Belgium

A UNIQUE set of Anglo-Saxon textiles - embroideries and woven silk - has come to light in a Belgian church treasury. Made in England in the eighth century, the textiles - hailed as the most important in Western Europe - have been preserved in the shrine of two sister saints at St Catherine's Church, Maaseik, since they were taken there when still new.

There are, at the moment, no signs that Britain will try to get the treasures back (Mercuri style). When the importance of the textiles was first recognised last year, it was hoped that they might be brought back to their country of origin for conservation and eventual display. However, the Belgian government has now decided, to put the restoration in the hands of a Brussels laboratory. Academics on this side of the Channel now hope that, when restored, the embroideries will be seen in England as they are clearly masterpieces of Anglo-Saxon art - and unique.

The textiles, rediscovered by Dominic Tweddle of the York Archaeological Trust, have been subjected to a year-long study and pronounced by Tweddle and his colleague, manuscript expert Millie Budny, to be at least 150 years older than the only other known set of Anglo-Saxon embroideries - the stole and mantle of St Cuthbert in Durham Cathedral. They are, they say, an "international treasure".

The textiles are now incorporated into two church vestments - a chasuble (a sleeveless garment) and a veil; the former was apparently made up in the Middle Ages from Anglo-Saxon materials, while the latter is an

The pattern on the silk: dark areas indicate where original thread survives

intact vestment of the eighth century. But the major interest to the archaeologists lies in the fabrics themselves.

The chasuble - the more elaborate of the garments - is made up of two elements: woven silk and embroidered strips, some up to two feet long. The woven silk is purple with a design of the seated figure of King David in yellowish-green. "It's crazy," says Tweddle. "It has always been believed they weren't making woven silk in Europe at that time. Either this proves that they were or that

they were commissioning Anglo-Saxon designs to be woven in Byzantium." The embroideries consist of blue, purple, yellow, pink and green silk threads sewn on to linen, with elaborate designs of animals, plants and interlace in arcades picked out in gold thread. The art style - the nearest parallels are found on an Anglo-Saxon cross in Winchester and an Anglo-Saxon gospel book now in Leningrad - indicates that the stitching came from southern English hands in the eighth century.

But how did such treasures come to be in a parish church on the Dutch-Belgian border? They were taken to St Catherine's at Maaseik in 1571 - along with an eighth-century gospel book and an Anglo-Saxon reliquary - when the shrine of sister saints Harlindis and Relindis was moved there from the abbey at Aldeneik in Luxembourg on its dissolution. The sisters had founded the abbey in the seventh century and it was visited by Anglo-Saxon missionaries, St Boniface and St Willibrord, in the eighth century, who probably then gave the treasures to the church.

These two English saints were largely responsible for organising the Christian church in the Low Countries. "The textiles are important evidence of their missions to the Continent," says Tweddle. "The preservation of a group of such objects since its original collection is very rare." And, since the Reformation, the relics have been largely ignored. In 1951, a French scholar suggested that the textiles were in fact English. "But the article was in French," says Tweddle, "so of course no one in England took any notice." Only when he was prompted to read it himself, did he travel to Maaseik and rediscover the treasures. Funded by the British Academy, Tweddle and Budny were allowed by the church to pore over, draw and photograph the textiles which will now go to Brussels for restoration before returning to Maaseik for display in a new museum in the glory they merit.

Patricia Connor

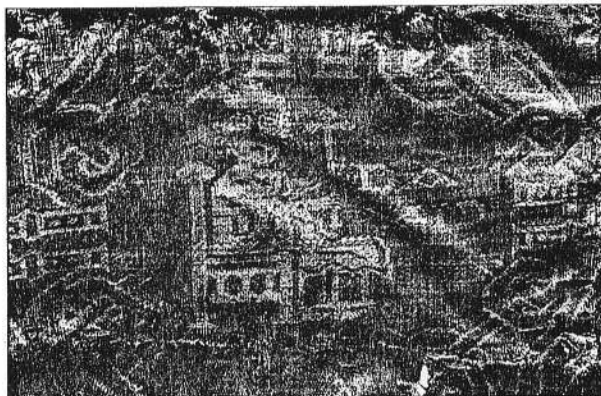
ARCHAEOLOGY 3005

The earliest English embroideries

by Mildred Budny and Dominic Tweddle

A set of richly decorated embroideries preserved in a Belgian church are believed to have originated in southern England around the early ninth century. Precursors of the Bayeux tapestry, they are the subject of an extensive study headed by the writers.

134

Detail of the woven silk pattern depicting King David, identified by an inscription in capitals, which forms part of the early medieval chasuble at Maaseik.

The Church of St Catherine at Maaseik in Belgium preserves one of the most important collections of early medieval textiles in Europe. They form part of the relics of Saints Harlindis and Relindis, two sisters who founded the convent of nearby Aldeneik in the early eighth century; in 1571 the relics were brought from Aldeneik to the church at Maaseik. The textiles include some richly decorated Anglo-Saxon embroideries which represent the earliest surviving group of Anglo-Saxon embroideries, and the earliest witnesses to the highly prized English art of embroidery which became famous in the later Middle Ages as *opus anglicanum*. The embroideries form part of the so-called *casula* (chasuble) of Saints Harlindis and Relindis.

Since 1979 the embroideries, with other early medieval textiles at Maaseik, have been the subject of a full study headed by the present writers, supported in part by grants from the British Academy and assisted by a number of British and Belgian specialists. The study will take some time to complete, but some striking results have already emerged.

The *casula*, now roughly rectangular in shape, measures c 87.2 centimetres long and 57.5 centimetres wide; it was assembled in several stages over the centuries from a number of textiles of different types and dates. Upon it the eight embroidered pieces are arranged in an "H" shape. The sides of the H consist of two long rectangular strips, each decorated with a continuous row

of arches. One end of each strip has been cut away and lost; both ends have been folded under, hiding some of the decoration. The strip to the left (measuring c 63.0 by 9.5 centimetres) has nine arches; the other (measuring c 66.0 by 10.0 centimetres) has nine-and-a-half arches.

The upper surfaces are elaborately embroidered. The narrow head and baselines are decorated with interlocking chevrons. The arcades, the spandrels above them and the arched fields within them are densely packed with animal, foliate and interlace ornament. The interlace or foliate decoration in the arches sometimes runs without a break into the piers which support them. Sometimes the arched fields are elaborately subdivided, and the resulting small fields contain individual animals, birds or foliate motifs.

The cross bar of the H is made up of two shorter rectangular strips. Each is decorated with 10 roundels, arranged in two horizontal rows of five. The roundels contain single birds or animals caught up in interlace; the spaces between them contain foliate motifs. As a unit measuring c 34.0 by 7.5 centimetres, the two roundel strips have been joined end-to-end in a secondary alteration, in which the right-hand strip was turned upside-down.

At the ends of the arcade strips are placed four identical monograms, measuring at the most c 12.0 by 13.1 centimetres. They may represent a combination of either the letters M and O, M and A, or A and α . If the monograms represent *alpha* and *omega*, they presumably denote an ecclesiastical function for the object (or objects) for which they were intended. Two monograms are decorated with fretwork, and two with scrolling stems.

The embroideries are all executed in the same technique, and stylistically resemble each other so closely that they must form a set, made in the same workshop. They were worked on linen cloth in gold-wrapped and silk threads coloured red, green, yellow, beige, and light and dark blue. The surface of the

backing cloth of the monograms is painted light blue with the pigment indigotin.

In executing the embroideries the designs were first laid out with lines of coarse stitching in either red or beige thread. The background of the design was filled in with silk threads sewn in split stitch and stem stitch. The colours usually alternate within a single field, with block-like or contoured effects. The designs and frames enclosing them were filled in with surface-couched gold-wrapped threads. The gold threads consist of narrow strips of gold foil wrapped around a core of cattletail hair. After the work was done the embroidery was enriched with pearls (now lost), edging both the roundels on the roundel strips and the arcades.

Alongside the rectangular embroidered strips there are some beige and red silk and gold-brocaded tablet-woven braids decorated with geometrical fretwork and an inscription in capitals. They date to the eighth or ninth century and may be Anglo-Saxon.

Immediately below the cross-bar of the H in the *casula* there is a 13th- or 14th-century textile (probably from Venice) made of linen, silk and silver-wrapped threads. It is decorated with a woven repeating pattern of pairs of confronted birds flanking tree-like motifs. To its lower edge there is sewn a fringed tablet-woven braid.

The rest of the *casula* consists of the haphazardly assembled fragments of a woven silk fabric decorated with a repeating pattern in either yellow or green against a red background. The fabric is very damaged, and there is more of it than meets the eye as it is folded in several layers. The pattern represents the enthroned figure of King David identified by an inscription in capitals and enclosed within a roundel of interlace interrupted by small arches at the cardinal points. Between the roundels there are diamond-shaped geometric motifs with birds.

The designs and script of the silk are western European—probably Anglo-Saxon—and suggest a date in the eighth or early ninth century. The enigmatic "David silk" may have been made up to Western taste in an eastern Mediterranean centre or may be rare evidence of the manufacture of silks in the West at this early date.

The embroideries may have been assembled together with the "David

silk" and the gold-brocaded tablet-woven braids from the start. Certainty upon this score may emerge during the restoration of the textiles, when the post-medieval arrangement is disassembled and the full size and shape of the "David silk" can be seen. Further textiles may also be revealed. The process of dis-assembling will thus amount to an excavation in its own right, revealing the different strata of alteration and accretion.

Nothing exists from the period in the same medium as the embroideries, but the close parallels which they have with works of art in other materials—carvings in stone, bone, and ivory, decorated metalwork and, above all, manuscripts demonstrate that they were made in southern England in the late eighth or early ninth century. Thus they pre-date by about a century the next surviving group of Anglo-Saxon embroideries: the matching stole, maniple and girdle preserved among the relics of St Cuthbert at Durham Cathedral. These were made between 909 and 916, probably at Winchester.

The date and origin of the Maaseik embroideries mean that they cannot have been made by the early eighth-century Saints Harlindis and Relindis, as traditionally believed. The embroideries may, however, have been at Aldeneik before the second half of the ninth century, as the *Vita* (life) of the two saints, composed at this time, describes some luxurious textiles decorated in gold, silk and pearls with numerous intricate patterns, venerated at Aldeneik as relics of the two sisters, and considered to be their handiwork. The description appears to correspond in particular with the embroideries.

According to the *Vita*, the Anglo-Saxon missionaries Saints Willibrord and Boniface frequently visited the convent of Aldeneik and consecrated the sisters as abbesses. The embroideries are too late in date to be gifts from them, but in the late eighth century Alcuin, Willibrord's relative and biographer, left York to join Charlemagne's court, based at Aachen only 50 miles from Aldeneik. He or one of his associates may have provided the link by which the English embroideries came to Aldeneik.

St Boniface himself came from southern England and, as his surviving correspondence shows, he received textiles of various kinds from England.

Similar references occur in Alcuin's correspondence. Thus, even though the Maaseik embroideries depict only ornamental patterns of various kinds, they nevertheless illustrate a historical movement by their early arrival at Aldeneik. Like the Bayeux tapestry, the last in the surviving series of Anglo-Saxon embroideries, the embroideries at Maaseik went to the Continent soon after they were made, and to this they owe their survival ●

135

Maaseiker tramgeschiedenis

T. Van Wijck

TRAM Maeseck-Lanaeken (SMEERMAES.)

Men zal zich de lange besprekingen nog wel herinneren die, op het einde van 't jaar 1888 plaats gehad hebben om tot het daarstellen te geraken van het gevorderd kapitaal tot aanlegging van den tram, die de stad Maeseck zou verbinden met de statie van Lanaeken. Het openbaar nut van deze lijn, die eene lengte van 26,250 meters betreft, werd geenszins betwist en alle gemeenten, op deszelfs doorloop gelegen, waren het eens om te erkennen dat zij den besten invloed zou uitwerken zoowel op de dagelijkse betrekkingen der inwoners als op de uitbreiding van handel en nijverheid in de geheele streek.

Nogtans mislukten alle pogingen die aangewend wierden om de vereischte sommen te vereenigen, uit rede der hevige tegenkating welke aan de voorstellen van het provinciaal bestuur onverwachts te beurt vielen. De zaak bleef dus onbeslist.

In 1893 vernieuwde de Nationale Maatschappij het voorstel middelen te beramen om den buurtspoorweg tot stand te krijgen. Ingevolge zekere veranderingen toegebracht aan het eerste plan en mits, onder andere, de

Buurtspoorweg van Maeseck op Lanaeken (Smeermaes).

Kapitaal ter onderschrijving aan de belanghebbende gemeenten gevraagd frs 225,000.

Verdeeling gedaan door de bestendige Deputatie bij besluit van 4 October 1895.

	Kapitaal	Annuiteit 3,40 %.
Maeseck	31,000	1054
Eelen	8,000	272
Rothem	17,000	578
Dilsen	22,000	748
Lancklaer	9,000	306
Stockheim	24,000	816
Meeswyck	7,000	238
Leuth	12,000	408
Vucht	7,000	238
Mechelen a/M.	31,000	1054
Boorsheim	8,000	272
Opgrimby	9,000	306
Uyckhoven	6,000	204
Reckheim	26,000	884
Neerhaeren	8,000	272

frs 225,000 7650

Hasselt, den 4 October 1895.

De bestendige Deputatie,
Baron H. de Pitteurs-Hiegaerts.

De provinciale Griffier,
Ar. Roelants.

* * *
Wij vernemen dat op aandringen van den heer Gouverneur dezer provincie, de Provinciale Raadsleden des Kantons Maeseck en Mechelen zich ieverig met de zaak zullen bezig houden en onlangs vergaderen.

Abonnementen (of geschenkabonnementen) steeds verkrijgbaar door storting op nr. 001-0678921-94 tnv De Maaseikenaar, 3680 Maaseik, met vermelding: abonnement of geschenkabonnement voor...

(naam + volledig adres),

België: 400 fr.

Overige landen: 500 fr.

Een steunabonnement kan vanaf 1.000 fr. Abonnees worden verzocht hun eventuele adreswijziging mee te delen aan ons redactielid:

Ludo Droushoudt, Oude Ophoverbaan 170, B-3680 Maaseik. Tel 089/565123.

Iedere auteur blijft verantwoordelijk voor het door hem ingestuurde artikel. Geen uittreksel, afdruk of overname uit "De Maaseikenaar" mag geschieden zonder bronvermelding.

Teksten voor volgende editie vóór 1 sept. 1999 aan Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, 3680 Maaseik e-mail: Tony.Vanwijck@ping.be

De Redactie

Harry Beenders
Theo Beenders
Jaak Bergers
Martin Boonen
Ludo Droushoudt
John Golsteyn
Herman Hendrix
Tony Van Wijck
Jacqueline Wolfs-Godermans

Medewerkers

Jos De la Haye
Jacques Dalemans
Marcel Hendrickx